

Warszawa, dnia 3 maja 2026 roku

Uwagi Stowarzyszenia Prokuratorów LEX SUPER OMNIA

dot. projektu z dnia 2 kwietnia 2026 r. - Ustawy o biegłych sądowych oraz instytucjach opiniujących (UD 265)

I. Wstęp – obecna regulacja prawna dot. biegłych sądowych

Żadne państwo nie może gwarantować zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa obywatelom bez sprawnie i prawidłowo realizującego swoje zadania wymiaru sprawiedliwości. Wykonując te zadania w sposób naturalny korzysta się z udziału bezstronnych i kompetentnych biegłych, którzy swoją wiedzą wspierają zarówno organy ścigania, organy sprawujące nad nimi nadzór, jak i sądy. Rola biegłych w procesie wymiaru sprawiedliwości nie może być zatem marginalizowana. Od wielu lat jednak biegli nie doczekali się należytej ustawowej ochrony. Projektowana ustawa w tym zakresie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom środowiska biegłych i podmiotów korzystających z ich wiedzy i doświadczenia (usług).

II. Ocena projektu Ustawy o biegłych sądowych oraz instytucjach opiniujących

Kompleksowe uregulowanie problematyki ustanawiania biegłych sądowych w jednym akcie prawnym jest inicjatywą zasługującą na pozytywną ocenę. Ustanowienie wysoko wykwalifikowanego korpusu ekspertów i wprowadzenie ustawą przejrzystych reguł ustanawiania biegłych niewątpliwie przyczyni się do usprawnienia procesów sądowych. Należy mieć nadzieję, że przyjęte rozwiązania zwiększą zaufanie do opinii biegłych zarówno ze strony organów procesowych, jak i opinii publicznej a także podniesie prestiż funkcji biegłego sądowego.

III. Uwagi szczegółowe do projektu

Art. 2. W słowniczku wyrażeń ustawowych należy uznać za zasadne wprowadzenie definicji instytucji opiniującej oraz instytucji naukowej oraz instytucji specjalistycznej. Dotychczas sformułowania te zawarte w przepisach kpk jako nie mające definicji ustawowej podlegały różnej wykładni zarówno przez doktrynę jak i orzecznictwo sądowe. Wprowadzenie zatem definicji legalnych przyczyni się do wyeliminowania osób/instytucji *de facto* nie mających nic wspólnego z rzetelnym opiniowaniem i nie dających rękojmi należytego wykonywania czynności biegłego. Zasadne jest wprowadzenie do definicji legalnych konieczności uzyskania certyfikatu przez biegłego sądowego oraz instytucję opiniującą.

Art. 3. i 24. Prawo do wydawania opinii zostało ograniczone do biegłych sądowych posługujących się językiem polskim po uzyskaniu certyfikatu Państwowej Komisji Certyfikacyjnej. Ustawa nie reguluje kwestii „zagranicznych biegłych sądowych”. Coraz większa specjalizacja biegłych i problemy organizacyjne oraz związane z należyтым poziomem wydawania opinii mogą rodzić potrzebę korzystania z pomocy biegłych pracujących w innych krajach Unii Europejskiej. Kwestia ta zatem wymaga doregulowania, a biegły powinien móc się posługiwać językiem krajów UE, a nie tylko językiem polskim.

Art. 6 ust. 1 Dotyczący ochrony prawnej tytułu „biegłego sądowego” lub „instytucji opiniującej” mających podlegać ochronie prawnej. Zapis ten budzi wątpliwości, czy ma być to ochrona wynikająca z prawa cywilnego czy też zostanie wprowadzona sankcja karna (przestępstwo/wykroczenie) za bezprawne posługiwanie się ww. tytułami.

Art. 9. Kandydatów do Państwowej Komisji Certyfikacyjnej nie wyłaniają placówki naukowe i naukowo-dydaktyczne, państwowe instytuty naukowe [np. Wojskowy Instytut Techniki Uzbrojenia] i środowiska akademickie (uniwersyteckie), co należałoby uzupełnić.

Art. 26. Zasadne jest zobowiązanie kandydata na biegłego sądowego do ukończenia szkolenia z zakresu przepisów dotyczących statusu biegłego sądowego, jego praw i obowiązków w postępowaniu sądowym i przygotowawczym, aspektów etycznych sprawowania funkcji oraz zasad przeprowadzania dowodu z opinii biegłego i wymogów formalnych opinii. Biegły winien posiadać w niezbędnym zakresie wiadomości z zakresu procedury sądowej i procedury postępowania przygotowawczego. Powinien znać rolę instytucji dowodu z opinii biegłego, ograniczenia z niej wynikające i konsekwencje

naruszenia prawa w tym zakresie. Zwolnienie z obowiązku szkolenia dla biegłych powinno również dotyczyć profesorów i osób posiadających tytuł naukowy doktora habilitowanego.

Art. 30. Decyzja Państwowej Komisji Certyfikacyjnej o przyznaniu certyfikatu jest decyzją administracyjną. Przepis zatem powinien odwoływać się do przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w zakresie odwołania od decyzji, wznowienia postępowania i uznania za nieważną decyzji.

Art. 41. Przyczyni się do wyeliminowania budzących wątpliwości praktyk polegających na możliwości podzlecenia opinii przez z nazwy tylko „specjalistyczne” instytucje będące *de facto* często prowadzonymi jako działalność gospodarcza podmiotami. Podmioty te używając dotychczas nazw „instytut”, „centrum badań” itp. wprowadzały często w błąd organy procesowe co do swojej profesjonalności. Art. 41 wprowadza zasadnie wymogi dotyczące posiadania wyposażenia laboratoryjnego lub badawczego, zatrudniania fachowej kadry w tym w szczególności wymagań co do osoby kierującej instytucją naukową lub specjalistyczną, jak również stosowania akredytowanych lub naukowo akceptowalnych metod badawczych.

Ustawa przyczyni się do wyeliminowania przypadków opiniowania jak dotychczas przez biegłych zwolnionych z funkcji przez prezesów sądów prawomocnymi decyzjami i skreślonych z listy biegłych z powodu nienależytego wykonywania czynności biegłego, którzy byli następnie powoływani do wydawania opinii jako biegli *ad hoc*. Wprowadzenie centralnego systemu (Krajowego Rejestru Biegłych) spowoduje, iż skreślenie biegłego z rejestru pociągnie za sobą przekazanie tej informacji wszystkim sądom i innym organom prowadzącym postępowania na terenie całego kraju.

Art. 58. Uregulowania zawarte w tym przepisie budzą wątpliwości. Wprowadzają bowiem na sąd lub organ przygotowawczy obowiązek oceny pracy biegłego sądowego lub instytucji opiniującej w okresie 2 tygodni od dnia wydania orzeczenia kończącego postępowanie w instancji lub decyzji kończącej postępowanie przygotowawcze oraz zamieścić ją w Rejestrze. W pierwszej kolejności należy podkreślić, że ustawa wprowadza na organy ścigania i organy wymiaru sprawiedliwości obowiązki nie wynikające z ustaw szczególnych /zawodowych sędziego, prokuratora czy policji a ocena pracy biegłego nie jest czynnością procesową wynikającą z kodeksu. Pytanie zatem brzmi: czy obowiązek ten będzie przestrzegany, a z drugiej strony – w jaki sposób będzie egzekwowany i przez kogo?

Reasumując, oceny pracy biegłego winien dokonywać cyklicznie (np. co 5 lat) w ramach lustracji jego opinii niezależny organ ekspercki.

Drugą kwestią jest wskazany ustawą termin dwutygodniowy od dnia wydania orzeczenia kończącego postępowanie. Należy zauważyć, że o ile postępowania przygotowawcze potrafią trwać nawet kilka lat, o tyle postępowania sądowe nawet kilkanaście. Zatem sporządzanie oceny pracy biegłego kilka lat po sporządzeniu przez niego opinii mija się z celem jakim jest bieżąca ocena pracy biegłego. Trzecią kwestią budzącą wątpliwości jest treść ust. 2, z którego wynika, że ocena pracy biegłego dotyczy li tylko kwestii formalnych a nie merytorycznych (obejmuje: terminowość, same warunki formalne wskazane w art. 66 ust. 1 ustawy oraz przydatność opinii do rozstrzygnięcia sprawy). Co zatem w przypadku oczywiście wadliwej merytorycznie opinii? To, że opinia została wydana terminowo, zgodnie z warunkami formalnymi z art. 66 ust.1 oraz że jest przydatna do rozstrzygnięcia sprawy nie oznacza, że nie może być merytorycznie wadliwa?

Należy zwrócić uwagę, że ocenie winny podlegać nie tylko pisemne opinie biegłego ale również jego umiejętności komunikacyjne. Sąd winien również oceniać umiejętność poprawnego, zrozumiałego dla niewykwalifikowanego odbiorcy, przekonującego i logicznego konstruowania opinii.

Ustawa nie reguluje kwestii wynagrodzenia biegłych (wynagrodzenia godziwego w stosunku do posiadanego tytułu naukowego, doświadczenia i nakładu pracy związanego z wydaniem opinii).

IV. Podsumowanie

Z zadowoleniem należy przyjąć proponowany projekt, wymaga on jednakże pewnych korekt we wskazanych kwestiach. Zaakceptowanie proponowanych zmian, wyeliminuje praktyczne trudności w dostosowaniu przyjętych przepisów do zastanej praktyki śledczej i sądowej.

Opracowali

prok. Alfred Staszak

prok. Dominik Mrozowski

prok. Rafał Kurek

prok. Aleksandra Malinowska - Bizon